Jiří Klečka:

ŠTĚSTÍ

mi dává vnitřní stabilitu a chuť psát





TEXT
EVA STŘIHAVKOVÁ
FOTO
ROBERT SEDMÍK

Patří k nejvýraznějším autorům současné české literatury. Napsal čtyři knihy a za tu poslední s názvem *Černý kos* získal cenu Magnesia Litera. Teď chystá nový příběh, tentokrát z padesátých let, a zkoumá v něm mimo jiné přátelství, zradu a pohnutky, které vedly takzvané karlínské kluky v čele s Klementem Gottwaldem k politickým procesům. „Přátelství se možná přeceňuje," upozorňuje v souvislosti s připravovanou knihou **JIŘÍ KLEČKA.**

Jaký je život pro autora po obdržení ceny Magnesia Litera, když se probudí?
Následující den byl moc fajn, protože jsme s rodinou slavili narozeniny mé ženy a šli na brunch. Před vyhlášením jsme si řekli, že i když cenu nevyhraji, důvod k oslavě stejně bude.

Jste autorem čtyř románů. První tři byly kritikou přijaté dobře, zejména ten poslední, *Černý kos*, vás ale vystřelil mezi nejskloňovanější jména současné české literatury. To vás musí těšit.
Jsem rád. Byl bych samozřejmě radši, kdyby to přišlo dřív, ale lepší teď než nikdy. Částečně mě to kvůli předchozím knihám mrzí, ale zároveň věřím, že ta zvýšená pozornost okolo *Černého kosa* může ovlivnit viditelnost i mých ostatních knih. Občas si někteří lidé myslí, že *Černý kos* je můj debut, o předchozích knihách vůbec neslyšeli. Mé předchozí knihy jsou hodně jiné než *Černý kos*.

V Magnesii Liteře jste zvítězil v kategorii detektivka. Myslíte si, že je správné oddělovat žánrovou literaturu od takzvané klasické beletrie? Proč má například detektivka vlastní kategorii, zatímco jiné populární žánry, třeba romantická literatura, ne? A nevychází to trochu z předsudku, že romány s výraznými žánrovými prvky jsou automaticky vnímány jako méně hodnotná literatura?
Na jednu stranu s tím rozdělováním nesouhlasím, na druhou stranu chápu, proč je to oddělené. Je to záležitost dnešní společnosti a náhledu na literaturu. Jakmile jsou v textu prvky určitého žánru, často je vnímán jako „něco méně", něco jednoduššího, což není pravda. Záleží na každém textu. Jsou detektivky, které jdou vyloženě po zábavě, po tom, aby se čtenář odreagoval, ale jsou detektivky nebo romány s detektivními prvky, které chtějí informovat o nějakých palčivých tématech. V tu chvíli si myslím, že se hranice rozmazávají. Ještě před pár lety žánrové ceny na Magnesia Liteře nebyly, teď se o těch žánrech díky tomu mluví.

V *Černém kosovi* je jedním z hlavních témat hrdinství, to je silný motiv. Co pro vás představuje hrdinství v běžném životě a lze se v něm stát hrdinou? Málokdo z nás je vystaven tak extrémním situacím, o kterých píšete.
Hrdinství je podle mě něco, co děláme bez ohledu na to, jak to dopadne. Nejde o mou myšlenku, takto hrdinství definoval Václav Havel a pro mě je to velké motto. Lidé, například za komunismu, nevěděli, jestli to dělají správně, nevěděli, kdy a jak to skončí, ale jejich činy vycházely z nějakých hodnot. Pro mě je tedy hrdinství to, když si člověk uchová hodnoty navzdory době.

***Černý kos* je o hodně citlivých tématech spojených s dětmi. Co to s vámi při psaní dělalo?**
Celý příběh se mi samozřejmě odehrává v hlavě, přemýšlím nad ním, ale že bych se po dopsání kapitoly roztřásl a potřeboval si dát panáka, to ne. Když mám o *Černém kosovi* besedy, snažím se je propojit s osvětou. Na Světě knihy jsem měl besedu například s dětskou psycholožkou Terezou Bydžovskou, která mluvila třeba o tom, jak se děti vyrovnávají s náročnými situacemi. Když vidím, jak na to lidé reagují, vyvolává to ve mně silné emoce a o to víc si pak uvědomuji, jak to na některé čtenáře muselo působit, a celý příběh tak na mě dopadá silněji teď než ve chvílích, kdy jsem ho psal. Jsem vděčný, že ten příběh má přesah.

Připravujete knihu s pracovním názvem *Mezi námi*. Mimo jiné v ní píšete o StB. Píšete o tom kvůli potřebě vyrovnat se s minulostí?
Ten název je zatím opravdu jen pracovní, ten správný pořád hledám. Doba

„Při psaní nemyslím na to, jak se to bude lidem číst. Věřím spíš své vnitřní intuici. Spíš mi jde o to, aby se mi to dobře psalo."

50. let mi připadá fascinující a dlouho mě zajímá ten případ kolem Slánského. To, jak komunisté tehdy hledali nepřítele a nakonec ho našli mezi nejmocnějšími, vlastně mezi sebou, a obětovali je. Zajímala mě ta anabáze, jak to vzniklo, chtěl jsem pochopit mechanismy té moci a zvrácenosti.

Lidé se pochopitelně vyhýbají srovnání nacismu a komunismu. Ale například Heda Margoliová, která měla hojné zkušenosti s oběma totalitami, svůj postoj jasně definovala, a to tak, že zatímco nacismus byla jasně gangsterská ideologie, komunismus byl pro ni horší, protože cílil na lidský altruismus a nakonec také páchal zlo.
Myslím si, že se to nedá zjednodušit pouze na porovnání počtu lidí, kteří zemřeli. U těch nacistů lidé velmi rychle pochopili, že je něco špatně, zatímco komunisté lidi dlouho balamutili. Ten komunismus je horší v tom, že byl o něco déle v mnoha ohledech obhajitelný. Ale nejsem ten správný člověk, který by na to měl odpovídat.

Jak tuhle dobu prožívala vaše rodina?
Táta byl tramp, měl partu kamarádů, se kterou utíkal do lesů. Tam jim bylo dobře. Slyšel jsem od něj pár historek o tom, jak je chytali esenbáci. Paradoxně byl ale můj táta zklamaný tou porevoluční změnou, najednou se dostal do tenze a ty časy, které v mládí vnímal jako špatné, najednou začal vnímat úplně jinou optikou. Strašně se to v něm bije a je to hrozně zvláštní. Chápu ale, že jsou někteří z té naděje, kterou očekávali, zklamaní.

Souvisí to u vás třeba s tím, že jste z Ostravska, kde byly problémy mimo jiné s nezaměstnaností, nebo šlo o klasickou deziluzi, kterou prožívali například i lidé v Německu, kde byly ještě v devadesátých letech ve vládě a podobně důležitých orgánech osoby s nacistickou minulostí?
Nevím. Někomu mohlo vadit, že se vše podstatné odehrávalo v Praze, do některých regionů ty změny přicházely pomaleji. Ale ta největší deziluze pro ně byla opravdu to, že spousta lidí jen převlékla kabát a využila nejrůznějších možností. A ještě dneska postupně všechny ty věci u různých politiků zjišťujeme.

Ve své předposlední knize *Zapomenutá* se zabýváte pamětí. Je to důvod, proč píšete, aby se část vaší paměti a pohledu na svět uchovala?
Nevím, jestli bych to takto definoval. Ale obecně, téma minulosti, jak nás ovlivňuje, formuje a jak si ji pamatujeme, je pro mě zásadní a vlastně se obtiskává do všech knížek, které jsem napsal. Takže možná je to téma, díky kterému jednou budu rozpoznatelný. Ale zamýšlím se nad tím až teď.

Myslíte si, že vaše generace pracuje s pamětí jinak než třeba vaši rodiče, babičky a prababičky, kteří zažili totality a často o některých věcech vůbec nemluví, a to ani o vlastní rodinné historii? Vnímáte to tak?
My to tak v rodině máme. Když mi umřela máma, musel jsem po informacích pátrat a zjistil jsem věci, které jsem do té doby netušil. Ani táta není tak otevřený.

A napadlo vás, že se možná mladší generace málo nebo špatně ptá?
Asi jo, ale do určité chvíle to není na nás, abychom se jich ptali. Jak se můžeme ptát, když je nám deset nebo dvanáct? Je na rodičích, aby s námi tu rodinnou historii sdíleli. Ale později bychom se samozřejmě už měli ptát my. Akorát v naší rodině to vždycky bylo těžší, vést hlubší rozhovory.

Zjistil jste něco, co vás na vaší rodině překvapilo?
Například jsem se úplnou náhodou dozvěděl, že moji mámu rodiče odložili ke známým, protože to nějak nezvládali. Neznám přesně ten důvod, nejspíš byl finanční. Ti známí mámu několik let vychovávali a pak se jednoho dne vrátila domů. Tušil jsem to už před její smrtí, ale pro mamku to bylo

JIŘÍ KLEČKA

- Narodil se v roce 1983 v Ostravě.
- Je autorem románů *Pět ročních období, Papírové domky, Zapomenutá* a *Černý kos*.
- V roce 2026 získal za knihu *Černý kos* cenu Magnesia Litera za detektivku.

„U těch nacistů lidé velmi rychle pochopili, že je něco špatně, zatímco komunisté lidi dlouho balamutili.“



citlivé téma, o kterém nemluvila. Celé jsem to zjistil, až když odešla. Přišel jsem ale i na hezké věci, díky kterým jsem rodiče víc pochopil, třeba to, jak se seznámili. Ani o tom nemluvili. Zvláštní je, že celý život rodiče nějak vnímáme a ve chvíli, kdy jsem zjistil tu jejich minulost, najednou pro mě získali další rozměr. Stejně jako postavy z románů, u kterých člověk postupně rozkrývá jejich hloubku. Vlastně je hrozně zvláštní nad tím přemýšlet.

Většina beletrie vydávané v Česku vypadá podobně – téma zaměřené na historii, střídání perspektiv, krátké věty i krátké kapitoly. Jako by autoři šli naproti čtenáři, který je ve zrychlené době zvyklý na jistou úsečnost. Jak ke psaní přistupujete vy?

Při psaní nemyslím na to, jak se to bude lidem číst. Věřím spíš své vnitřní intuici. Spíš mi jde o to, aby se mi to dobře psalo. S jazykem pracuji podle toho, o čem píšu a čeho chci docílit. Když potřebuji vyvolat napětí, píšu kratší věty a podobně. Ale nesnažím se o to, aby člověk stihl přečíst kapitolu během pár zastávek v tramvaji nebo autobuse.

Spisovatelé jsou dnes v kontaktu se svými čtenáři daleko víc, než tomu bylo dřív. Nesvádí vás to k tomu, číst si názory čtenářů na nejrůznějších fórech a pak sám sebe při psaní korigovat?

Sleduji, jak na mé knihy čtenáři reagují, ale že bych jim přizpůsoboval své psaní, to ne. Když se do psaní ponořím, stejně nejde uhlídat, jak to píšu. Psaní vychází z mého vnitřního rytmu, ne z přání čtenářů. Ne že bych nestál o názor čtenářů, stojím o něj, ale vím, že zavděčit se všem není možné. Co se týče rad a psaní, zajímají mě ty od mého redaktora.

Přesto mě ale zajímá, jestli si myslíte, že by kalkul v literatuře mohl fungovat. A když ho rozkryjete, vadí vám?



„To, jak komunisté tehdy hledali nepřítele, a nakonec ho našli mezi nejmocnějšími, vlastně mezi sebou, a obětovali je. Zajímala mě ta anabáze, jak to vzniklo, chtěl jsem pochopit mechanismy té moci a zvrácenosti.“

Nevadí mi a myslím si, že kalkul fungovat může. Je spousta autorů, kteří schválně píšou to, co od nich čtenáři očekávají, tvoří podle šablony. Patří mezi ně například Dan Brown, jeho knihy jsou produktem, který je víceméně pokaždé stejný.

Nevytváří na vás vítězství Magnesie Litery tlak v tom, že od vás budou čtenáři očekávat podobně laděné texty?

Tuhle otázku jsem si už položil. Ale vím, že můj další text, o kterém jsme se už bavili, bude jiný. Bude o kontroverzních hrdinech, kteří nedělají dobré věci, možná nebude tak emočně silný jako *Černý kos*. Ale je to něco, co jsem si chtěl už dlouho vyzkoušet. Tlak možná ještě pocítím. Uvidíme, jaké budou odezvy na mou další knihu.

Ale příběh přátelství a zrady mezi Rudolfem Slánským a Klementem Gottwaldem, který chystáte, je přece velmi silný a vlastně i emotivní. Jak si myslíte, že si „Kléma“ tu zradu, které se na svém příteli dopustil, odůvodnil?

Myslím si, že u něj za všechno mohl strach. Buď on, nebo Slánský, tak si vybral Slánského a nakonec na ten strach a výčitky vlastně i umřel.

Josefa Slánská, manželka Rudolfa Slánského, napsala knihu vzpomínek o svém muži. Pomohla vám její četba nahlédnout na Slánského jinak, než jsme zvyklí?

Určitě, četl jsem i jeho autobiografii, ale je to těžké, vzhledem k tomu, že je ten člověk už dlouho po smrti a informace o něm nejsou kompletní. Ale byl jsem díky tomu schopný pochopit důvody, proč do toho ti karlínští kluci šli. Nevěřím tomu, že to všichni dělali z nezištných důvodů, ale zrovna třeba u toho Slánského si myslím, že tomu skutečně věřil a také ho to semlelo. Ale v tom mém románu je Slánský okrajovou figurou a děj se spíše sbíhá

k němu, k té smyčce, která se okolo něj stahuje.

Jste připravený na výčitky, že se zase píše o totalitě?
Jeden známý se mě ptal, proč nepíšu o hrůzách kapitalismu. Ale já o té totalitě nepíšu proto, že mi to připadá módní. Jak už jsem řekl, fascinuje mě to téma toho silného přátelství a také toho, že se často možná přeceňuje, což by mohlo být motto té knihy. Případ okolo Slánského dokládá, že lidské vztahy nejsou tak důležité jako politika a strana. Navíc být mezi lidmi, kteří psali o hrůzách komunismu, to vůbec není špatná společnost.

Jak se vám u rozporuplných hrdinů hledá hloubka?
U každé postavy jsem si pro sebe pokusil ospravedlnit, proč je taková, jaká je. Myslím si, že kolem těch 50. let byly za konáním hodně lidí opravdu šlechetné důvody. Lidé fakt věřili, že dělají dobré věci.

Mezi nejčastěji využívané místopisné kulisy v české literatuře v současnosti patří Sudety, Šumava i Ostrava. Nemáte chuť se tomu trochu vzepřít a vybrat si kraj, který člověk nezná? Znáte sám nějaké místo tak dobře, že byste o něm mohl psát?
Nepřipadá mi, že by Ostrava byla častou kulisou v literatuře. Můj poslední román se celý odehrává v Praze, od Ostravy jsem se oprostil. Těžko ale třeba mohu psát o vyrůstání v Praze, když jsem ho jako dítě neprožil, ale vím, jaké je to v Ostravě, což té čtenářské odezvě pomohlo. Když mi někdo řekne, že v mém psaní tu Ostravu opravdu poznává, že vidí, že nejde o pózu, vždycky mě to nesmírně potěší.

Ostravu minulosti popisujete jako zejména vizuálně zajímavý kraj plný kontrastů. Jak vnímáte Ostravu současnosti? V čem pro vás spočívá její kouzlo?
Dětství jsem prožil na ostravském sídlišti obklopeném kopcovitou krajinou, takže je tam spousta míst, kde se můžete jako dítě schovat nebo ztratit. Všude paneláky, železo a beton, prolézačky. Dětství v Ostravě nebylo jednoduché, ale to není jen typicky ostravský rys. Dětství může mít člověk těžké kdekoli.

„Případ okolo Slánského dokládá, že lidské vztahy nejsou tak důležité jako politika a strana.“

V čem mohlo být těžké dětství v Ostravě?
Měl jsem trochu jiné zájmy než ostatní, byl jsem zaměřený na jiné věci. Ten dětský mainstream kolem mě tekl jiným směrem, než jsem tekl já, a děti to pak dají člověku sežrat. Měl jsem takový užší okruh kamarádů, se kterými jsme při hraní hodně používali fantazii. Hráli jsme si na indiány a vojáky. Spolužákům jsem se později musel přizpůsobit, aby mě vzali mezi sebe. Méně jsem se učil a dělal víc vylomenin.

Pracujete jako manažer kvality v konglomerátu, hodně kvůli své práci cestujete. Otevírají vám výjezdy do zahraničí nové obzory?
Rozhodně jsem díky tomu pokornější. Dokud nevyjdeme ven z té naší zahrádky, nezjistíme, jak to ve světě funguje, že se mají někde daleko hůř než my tady. Stačí se podívat na slumy v Indii. My tady slumy nemáme, ale pořád je tady pro chudší lidi nějaká forma podpory, což třeba v Indii vůbec není. Také rád zjišťuji, jak a v čem se liší přemýšlení lidí, třeba těch na západ od nás. Uvědomuji si díky cestování nejen to, co tady máme, ale i to, co bychom tady mohli mít. V něčem se pořád dost držíme při zemi.

Žijeme v době, kdy se za chodu přepisuje vše, co my jsme vnímali jako normální. Zužují se témata, o nichž je slušné hovořit, učitelé, profesoři a mnozí jiní musejí měnit vzorce komunikace, na kterou byli zvyklí. Jak to vnímáte vy?
Občas nevím, kde je ta mez, a sám sebe cenzuruji. Možná mi kvůli tomu často nejdou small talky. Radši mám hlubší rozhovory. Radši s někým strávím tři hodiny než tři minuty. Z těch pár minut jsem nervóznější než z těch hodin, protože mám rád, když to jde pod tu hladinu. Když se ponoříme do osobnějších rovin. Nemyslím si, že bychom se měli ptát lidí na citlivé věci. Existuje nějaká nepřekročitelná hranice slušnosti a dnešní doba nám pomáhá uvědomovat si ty meze. Jsem ale rád, že jsou ve veřejném prostoru buřiči, jako jsou třeba Ricky Gervais nebo Štěpán Kozub. To jsou lidé, kteří se nebojí jít za hranu, a jsem za to rád.

Máte dvě dcery, určitě jste jim četli pohádky. I ty dnes podléhají cenzuře. Klasické disneyovky na stejnojmenném kanále nenajdeme v dětské sekci, ale jen v dospělé, a na začátku jsou doplněné komentářem o tom, že obsahují nevhodné formulace o menšinách a podobně. Týká se to klasik, jako je například *Dumbo* či *Petr Pan*. Řešil jste jako otec, že jsou věci, které dětem nepustíte?
Nic takového jsem neřešil. Pouštěl jsem jim pohádky, které jsem sám miloval, takže i pohádky od Disneyho. Je jasné, že se člověk dětem snaží předávat určité hodnoty. V poslední době si hodně čteme o důležitých ženách z historie, abychom je nějak povzbudili a předali jim i to, že člověk nemá žít jen sám pro sebe, ať už to zní jako klišé, nebo ne. Ale třeba toho *Dumba* jsem jim s klidem pouštěl.

Myslíte si, že by knihy, které napsali z dnešního pohledu problematičtí autoři, měly mít nějaký úvod do kontextu doby, v níž vznikaly?
Myslím si, že komentář je určitě vhodný. Třeba když před lety vysílali



30 případů majora Zemana s komentářem, sledoval jsem to a moc mě to bavilo. Nejsem si jistý, jestli bych byl schopen rozklíčovat, co všechno byla propaganda a co ne. Ale nemyslím si, že je správně, aby se ty knížky zpětně upravovaly, aby se vyškrtávala slova a tak podobně. To samé si myslím i o zakazování různých knížek. I takový *Mein Kampf* je důležitý pro pochopení zla a toho, k čemu může vést.

Jste analytický typ spisovatele? Píšete si nejdřív charakteristiky postav, děláte si osnovu a lepíte si to pak na nástěnku, nebo si prostě sednete a píšete?
To už mě přešlo. Jednou jsem si koupil velkou nástěnku, dal jsem si ji na stěnu, koupil si magnetky a fixy. Zkoušel jsem s ní pracovat zhruba měsíc, ale postupně se na ní začaly objevovat dětské výkresy. Teď je z toho nástěnka plná uměleckých děl našich holek. Ale nakonec mi to vůbec nechybí, nejsem ten typ, který by to potřeboval. Pracuji spíš se soubory v počítači, do kterých si píšu, protože s počítačem jsem imrvére, s tou nástěnkou ne. A charakteristiky postav si buduji postupně během psaní. Začínám možná trochu ploššími figurami, ale postupně jim dávám tu krev, to maso.

Je psaní něco, co bytostně potřebujete, či je to jen zábava?
Je to něco, co potřebuji, a moje manželka to už zjistila. Ví, že když nepíšu, něco se ve mně kumuluje. Něco, s čím není příjemné žít.

Musíte být spokojený v osobním životě, abyste byl schopný psát, nebo potřebujete trochu drama, aby se vám dobře tvořilo?
To je věčné téma, často se o tom bavím s kamarády spisovateli a někteří říkají, že jim utrpení v tvorbě pomáhá. Pro mě to platilo, když mi bylo patnáct. To jsem chtěl trpět, aby tvorba měla váhu, ale dnes to mám naopak. Pro mě je osobní štěstí strašně důležité proto, abych mohl tvořit v pohodě. To, jak jsem v životě teď spokojený, mi dává vnitřní stabilitu. Štěstí jsem našel ve své rodině a manželce, díky tomu mohu psát.

V souvislosti se spisovatelkami se mluví o potřebě určitých privilegií a často je zmiňovaná esej Virginie Woolf s názvem *Vlastní pokoj*. Co pro psaní potřebujete vy jako muž?
Když se nad tím zamyslím, nejvíc ze všeho potřebuji toleranci okolí, a to proto, že psaní mi nejspíš žádné jmění nepřinese. Nelze si to nárokovat, musím kolem sebe mít lidi, kteří tu moji cestu vidí a chápou. Psaní je obrovská výsada a luxus, protože vyžaduje hromadu času a někdo se musí stáhnout a dopřát ti to. I proto se snažím vstát o něco dřív než ostatní, ale mám výhodu, že než začnu pracovat, mám ještě čas, který mohu věnovat právě psaní. Pak se tomu občas věnuji večer, někdy o víkendu.

Za jakých podmínek byste byl ochotný vzdát se komfortu, který vám zajišťuje práce, a stal se jen spisovatelem? Je to pro vás sci-fi?
Je to pro mě čím dál tím menší sci-fi. Mám vypočítané, kde se člověk musí uskromnit, i to, za jakých podmínek by to dávalo smysl, aby na tom rodina netratila. Takže ano, mám svůj plán a vizi, ale zároveň mám práci, která mě pořád velmi baví. Časem to ale budu muset nějak vyřešit, protože psaní a ten technický obor, kterému se věnuji, nejdou úplně dohromady.

Jak je pro vaše psaní klíčové fungování rodiny? Musí se vám přizpůsobovat?
Rodina je pro mě klíčová. S manželkou fungujeme jako tým a snažíme se jeden druhému vycházet vstříc. Společně vypravujeme děti do školy, vymýšlíme pro ně aktivity a podobně. Pak samozřejmě přichází chvíle, kdy potřebuji psát, a jsem vděčný, že to manželka chápe a podporuje. V poslední době jsem navíc častěji na cestách, a to nejen kvůli práci, ale i kvůli besedám a literárním akcím. Ale přeje mi to, ví, kolik úsilí jsem do toho vložil. Ať už je to jakkoli, nejdůležitější je ale nikdy nezapomínat na toho druhého. A to platí v obou směrech, bez toho by to nefungovalo. ■